

W Polsce jest wiele miejsc gdzie można znaleźć interesujące skamieniałości, w tym nieznanymi wcześniej z naszego kraju [1-5]. Do takich miejsc należy rejon Gór Świętokrzyskich, który jest bardzo zróżnicowany pod względem budowy geologicznej. Z tego powodu jest on przedmiotem badań zarówno naukowców, jak i geologów amatorów, prowadzących poszukiwania na własną rękę, czy też eksplorujących istniejące szlaki i obiekty geoturystyczne.

W prezentacji scharakteryzowano skamieniałości zebrane przez amatorkę – licealistkę zafascynowaną geologią (Fig. 8). Autorka wybrała się do Prągowca, aby zapoznać się z łupkami sylurskimi, których wychodnie tam się znajdują. Na dużych głębokościach łupki te są gazonośne i z tego powodu bywają ostatnio częstym „bohaterem” mediów.

Wąwóz Prągowiec znajduje się w zboczu góry Ryj, niedaleko wsi Bardo w gminie Raków, w województwie świętokrzyskim [6]. Na podstawie informacji zdobytych ze źródeł internetowych [7, 8] oraz uzyskanych od Pana prof. Mirosława Rutkowskiego podjęto wędrowkę od miejscowości Bardo w stronę góry Ryj. Wąwóz ma strome ściany i jest gęsto porośnięty. Jego dnem biegnie łóżysko okresowego strumienia.

Przy wejściu od strony wschodniej wąwóz jest silnie zaśmiecany przez mieszkańców okolicznych miejscowości.

Podczas pracy wykorzystano istniejące w wąwozie usypisko poszukiwanych łupków sylurskich. Część tego usypiska jest efektem erozji, a część wynikiem pracy poprzednich poszukiwaczy skamieniałości. Łupki okazały się na tyle bogate w skamieniałości, że nie było potrzeby naruszania warstw w ścianach i na dnie wąwozu. W przeciągu ok. dwóch godzin bez wysiłku znaleziono pokaźną ilość skamieniałości (Figs 1–7). Przeważały graptolity, było też wiele trylobitów i łodzikowatych. Ponadto autorka posiada grupę okazów, nad identyfikacją których jeszcze pracuje. Znaleziono egzemplarze to szkielety w postaci niezmięionej lub uwęglone ośrodk i odciski. Są one zachowane w stanie dobrym lub bardzo dobrym. Wśród zebranego materiału (209 sztuk) zidentyfikowano następujące grupy skamieniałości: graptolity (93 okazy, Figs 2–4), trylobity (40 okazów, Figs 5–6), łodzikowate (32 okazy, Fig. 7), małże (2 okazy) oraz 42 okazy niezidentyfikowane.

Wąwóz Prągowiec jest bogatym źródłem skamieniałości o dużym znaczeniu poznawczym, tak z uwagi na liczbę skamieniałości i ich stan zachowania, jak i walor edukacyjny. Jest to przecież jedna z wychodni łupków sylurskich, które

Fig. 1. Przykład wielu odcisków i skamieniałości na małym fragmencie łupka.

Fig. 2. Graptolit.

Fig. 3. Graptolit.

Fig. 4. Graptolit.

Fig. 5. Pygidium trylobita *Odontopleura ovata*.

Fig. 6. Trylobit *Odontopleura ovata*.

Fig. 7. Ośródką i fragment muszli łodzikowatego '*Orthoceras*'.

głęboko pod powierzchnią Ziemi są gazonośne i choćby z tego powodu zasługują na zapoznanie się z nimi. Pomimo swojej wartości – w Centralnym Rejestrze Geostanowisk Polski jest wymieniony jako stanowisko o znaczeniu międzynarodowym – jest to miejsce zaniedbane, nieobjęte należną mu ochroną, systematycznie zaśmiecanie przez mieszkańców okolicznych miejscowości. Uważam, że z uwagi na jego walory, należy jak najszybciej otoczyć wąwóz ochroną formalno-prawną.

Podziękowania

Autorka składa serdeczne podziękowania Panu prof. Mirosławowi Rutkowskiemu za informacje o wąwozie Prągowiec.

Zamieszczone w abstrakcie fotografie są autorstwa Elżbiety Złonkiewicz.

BIBLIOGRAFIA:

- [1] Kin, A. & Błażejowski, B., 2012. Przegląd Geologiczny, 60: 375–379.
- [2] Sulej, T., 2012. Dziennik odkrywcy: Żółw pod wysypiskiem. National Geographic Polska, 9.
- [3] <http://www.pgi.gov.pl/pl/institut-geologiczny-badania/badania-podstawowe/2801-pierwsze-czworonogi-wyszy->

Fig. 8. Autorka przy pracy w wąwozie Prągowiec.

na-ld-w-gorach-witokrzyskich.html.

[4] <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,371334,polscy-paleontolodzy-zidentyfikowali-nietypowe-zachowanie-nieznanego-gatunku-trylobitow.html>

[5] <http://www.national-geographic.pl/biezace-wydania/0/2008/11/>

[6] <http://www.pgi.gov.pl/pl/institut-geologiczny-surowce-mineralne/4075-ten-straszny-gaz-lupkowy.html>

[7] <http://geoportal.pgi.gov.pl/porta1/page/porta1/geostanowiska>

[8] http://aneksy.pwn.pl/historia_ziemi/przyklady/in-